

Motion av Raymond Wigg (mp) om Handslag för jämställda löner

Miljöpartiet formulerade idén om ett handslag för jämställda löner redan 2006 och det presenterades då av Peter Eriksson i SVT: s Agenda. I samband detta skickade MP också brev till de fackliga centralorganisationerna och bad om deras synpunkter. Vi fick mycket starkt stöd av TCO. Senare fick vi också ett mer ljummet stöd av LO. Däremot var SACO kritiskt inställda och hävdade att politiken ska avhålla sig från att lägga sig i lönebildningen till förmån för personliga lönesamtal mellan anställda och lönesättande chef.

Vad handlar handslaget om?

Historiskt har villkoren på svensk arbetsmarknad i hög grad hanterats av arbetsmarknadens parter, dvs. genom upprättande av kollektivavtal mellan facken och arbetsgivarnas intresseorganisationer. Denna ordning har accepterats av majoriteten i det politiska systemet. Man har helt enkelt gjort en slags bodelning mellan den politiska makten och arbetsmarknadens parter och gjort en oskriven överenskommelse om vem som sköter vad. Man kan kalla det ett handslag och det är i någon mening grundfundamentet för den så kallade svenska modellen, som bygger på en kombination av övergripande lagstiftning och mer konkretiserade och branschanpassade kollektivavtal.

Saltsjöbadsavtalet

Därutöver finns det ett så kallat huvudavtal som ingåtts mellan Svenskt Näringsliv, tidigare SAF, LO och PTK (privattjänstemannakartellen). Detta avtal har också blivit en slags norm för förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare i offentlig sektor. Det senaste framförhandlade huvudavtalet, det så kallade Saltsjöbadsavtalet, är från 1938. Avtalet tillkom delvis som ett resultat av en politisk önskan att arbetsgivarna och facken själva i högre grad bör ta ansvar för förhållandena på arbetsmarknaden. Det var en bättre ordning än att riksdagen skulle använda lagstiftningsinstrumentet för detaljstyrning av arbetslivet. För närvarande pågår det förhandlingar om ett nytt huvudavtal. Om det kommer att leda till ett avtal återstår att se. Styrkan i avtalet från 1938 ligger inte huvudsakligen i avtalets texter. Avtalet är allmänt hållet men med avtalets tillkomst skapades det en samförståndsanda som levde vidare under många decennier. Man hade lovat varandra att försöka lösa problem avtalsvägen för att slippa att politiken griper in med lagstiftning.

Lokala handslag

Ett handslag på den nationella nivån syftar förstås till att frågan ska lösas på hela arbetsmarknaden. Men det kommer inte att ske med automatik.

På lokal och regional nivå kan man också tänka sig att handslagsmodellen kan användas. Den politiska majoriteten i kommunen eller landstinget kan förstås ta initiativ till överläggningar med facket om hur kommande löneutrymmen ska användas. Att lyssna till varandras argument och problembeskrivning utan att befinna sig i en ren förhandlingssituation är mycket bra.

Då har man också möjlighet att nå fram till det som är helt avgörande för nå framgång i förhandlingar - en gemensam bild av problemet och möjligen en gemensam uppfattning om att vi ska göra något för att lösa problemet.

Hur ser det ut i Stockholms landsting

I Stockholms läns landsting har det sedan början av 90-talet förts en långtgående könsuppdelad lönestatistik som ger goda förutsättningar för en analys av hur långt arbetet med jämställda löner har kommit. Landstingets Jämställdhetspolicy (senast uppdaterad den 20 februari 2007) har som två av sina målsättningar att ”löneskillnader på grund av kön inte ska förekomma inom SLL” samt att ”osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män ska åtgärdas”. Trots detta så har vi nu i denna stund (mars 2009) inte uppnått de uppställda målen utan mycket återstår att göra för att nå en jämställd arbetsvärdering. Arbetet med att förverkliga Jämställdhetspolicyen och den könsuppdelade statistiken kan ligga till grund för ett kommande handslag.

Förutom jämställda löner behöver även arbetsvillkoren inom i övrigt inom hälso- och sjukvården förändras. Det handlar om att komma till rätta med ett myller av tidsbegränsade anställningar och deltider. Landstinget är en av de största arbetsgivarna i länet med cirka 45 000 anställda. 96 procent av personalen arbetar inom vården. Cirka 80 procent av medarbetarna i landstinget är kvinnor. Mest kvinnor deltidsanställda, 8 av 10 deltidsanställda i landstingskoncernen är kvinnor, 6 300 personer i hälso- och sjukvården inkl. tandvården (end. landstingskoncernen ej siffra på privata företag)

Ojämn könsfördelning

Det råder en mycket skev könsfördelning inom landstinget där den klart övervägande delen av de cirka 45 000 anställda utgörs av kvinnor (ca 80 procent). Det finns flera anledningar till att sträva efter en jämn könsfördelning, bland annat då det gäller bemötande och arbetsmiljöfrågor, men också det faktum att en jämn könsfördelning har en påverkan på lönebildningen. Det lokala handslaget i Stockholms läns landsting bör därför också innefatta åtgärder på flera plan för att stimulera fler män att välja en yrkesbana inom vård- och omsorgsyren. Det kan t.ex. röra sig om att bidra till marknadsföring av de mest kvinnodominerade vård- och omsorgsutbildningarna gentemot män liknande de insatser Polishögskolan gjort gentemot kvinnor. Vi bör också verka för att människor ska kunna välja en ny yrkesriktning senare i livet, istället för att man redan i tonåren ska behöva besluta sig för ett yrkesval, vilket inte gynnar arbetet med att få fler män i vården.

Landstinget bör ta initiativ till överläggningar

Miljöpartiet menar att landstinget ska inbjuda arbetstagarnas företrädare till överläggningar på temat, ”hur ska vi klara uppdraget att åstadkomma en jämställd arbetsmarknad och jämställda löner inom vårt område”?

I sådana överläggningar måste landstinget vara mycket tydligt och ge beskedet att vi inte accepterar något annat än att problemet med icke jämställda löner löses.

Man kan till exempel ge parterna en tidsfrist på tre år och samtidigt förklara att har ni inte löst problemet inom ramen för tidsfristen så blir det nödvändigt att överlämna beslutsprocessen till den statliga nivån. Syftet är att alltså att ingå en slags överenskommelse, att man tar varandra i hand, mellan landstinget och arbetsmarknadens parter om att klara uppdraget, jämställda löner.

Jag föreslår landstingsfullmäktige besluta

att ta initiativ till att starta arbetet med ett lokalt Handslag för jämställda löner i Stockholms läns landsting

Stockholm den 2 mars 2009

Raymond Wigg
Oppositionslandstingsråd (mp)